

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก
ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

**Relationship Between Perception and Preventive Behavior in Dengue Hemorrhagic
Fever of Village Health Volunteer in Sobong Sub-district, Phusang District,
Phayao Province**

วิจิตรา ดวงขมาย¹, ดร.เทียนทอง ต๊ะแก้ว²

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

²อาจารย์คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ประชากรที่ศึกษาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลสบงจำนวน 212 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า ประชากรที่ศึกษามีการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับมาก มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนอยู่ในระดับพอใช้และการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค และด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้แก่ องค์กรที่เกี่ยวข้องควรหาทุนเสริมให้อาสาสมัครสาธารณสุขมีความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันไข้เลือดออก จนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเข้ามามีส่วนร่วมในการการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน

คำสำคัญ : การรับรู้ / พฤติกรรมการป้องกันโรค / โรคไข้เลือดออก / อาสาสมัครสาธารณสุข

Abstract

This research aims to study the relationship between perception and preventive behavior in dengue hemorrhagic fever of Village health volunteer in Sobong sub-district, Phusang district, Phayao province. The populations in this study were the village health volunteers 212 persons selected by the purposive sampling method. Data were collected with self-administered questionnaires. The data analyses were performed using percentage, means, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation. The results of the study were found that perception of dengue hemorrhagic fever of Village health volunteer was in high level. Preventive behavior of dengue hemorrhagic fever of Village health volunteer

was in moderate level. Analysis to determine relationship between perceptions, such as perceived susceptibility, perceived benefits and perceived severity, and preventive behaviors showed significant relationship at $p < 0.05$. There was, however, no relationship between perceptions, such as perceived barrier, and preventive behavior.

Keywords: Perception of Dengue Hemorrhagic Fever / Preventive Behavior of Dengue Hemorrhagic Fever / Village Health Volunteer

บทนำ

สถานการณ์โรคไข้เลือดออกของประเทศไทย เริ่มมีการระบาดใหญ่ครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2501 และหลังจากนั้นได้มีการระบาดไปตามจังหวัดต่าง ๆ (สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, 2545, น.4) และมีแนวโน้มของการระบาดที่สูงขึ้นมาโดยตลอด (ชาญชัยณรงค์ ทรงคาศรี และคณะ, 2555, น.2) โดยล่าสุดในปี พ.ศ. 2557 (ข้อมูลสะสมตั้งแต่ 1 มกราคม -25 พฤศจิกายน 2557) ประเทศไทยมีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก จำนวน จำนวน 34,927 ราย คิดเป็นอัตราป่วย 54.51 ต่อแสนประชากร พบผู้เสียชีวิต 31 รายคิดเป็นอัตราตาย 0.05 และอัตราป่วยตายร้อยละ 0.09 ต่อแสนประชากร กลุ่มอายุที่พบผู้ป่วยสูงสุดคือ 10-14 ปีอัตราป่วย 153.94 ต่อแสนประชากร รองลงมาคือกลุ่มอายุ 5-9 ปี (138.03) กลุ่มอายุ 15-24 ปี (62.20) กลุ่มอายุ 0-4 ปี (93.96) และกลุ่มอายุ 25-34 ปี (61.88) (กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2557, ออนไลน์)

ในพื้นที่จังหวัดพะเยา สถานการณ์โรคไข้เลือดออก ปี พ.ศ. 2557 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม – 29 สิงหาคม 2557 มีรายงานผู้ป่วยไข้เลือดออกจำนวน 736 ราย คิดเป็นอัตราป่วยเท่ากับ 150.78 ต่อแสนประชากร ไม่มีผู้เสียชีวิต โดยอำเภอดอกคำใต้ มีอัตราป่วยสะสมสูงสุด 226.78 ต่อแสนประชากร รองลงมาคือ อำเภอเมืองพะเยา 187.45 ต่อแสนประชากร และอำเภอเชียงม่วน 151.32 ต่อแสนประชากร (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา, 2557, น 22) สำหรับสถานการณ์โรคไข้เลือดออกในพื้นที่วิจัย คือ ตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ในปี 2556 พบว่า มีผู้ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกในพื้นที่ จำนวน 1 ราย และยังไม่พบผู้ป่วยเสียชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากภาคีเครือข่ายสุขภาพในพื้นที่ได้มีการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาและหาแนวทางในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ได้เป็นแกนนำที่สำคัญยิ่งในการป้องกันควบคุมโรค แต่อย่างไรก็ตามการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกให้ได้ผลดีมีความต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลจะต้องมีพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคที่ถูกต้องและเหมาะสมและมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ (สมชาย โลกคำลือ, 2549, น.2) โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันและควบคุมโรค คือ การรับรู้ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค และการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรค ซึ่งการรับรู้จะนำไปสู่ความรู้ ความคิด ความเข้าใจ จนก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรค ดังนั้น การรับรู้จึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น (Becker, 1974) และจากการที่ อสม. เป็นแกนนำสำคัญในการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกในชุมชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ อสม. จะต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมในการป้องกันและควบคุมโรค

ไข้เลือดออกที่ดีเพื่อเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชน ซึ่งการจะเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น ในเบื้องต้น อสม. จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และมีสมรรถนะแห่งตนเกี่ยวกับการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกเป็นอย่างดีเสียก่อน ซึ่งการมีคุณลักษณะดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้ อสม. มีพฤติกรรมการป้องกันโรคที่ดีและสามารถถ่ายทอดไปสู่ชุมชนได้อย่างถูกต้องและเข้มแข็ง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องในการหาแนวทางและกำหนดนโยบายในการพัฒนาความรู้ และการรับรู้ของ อสม. ตลอดจนถึงการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกของ อสม. ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ อสม. ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา จำนวนทั้งหมด 212 คน
2. ขอบเขตตัวแปร ตัวแปรต้น ได้แก่ การรับรู้โรคไข้เลือดออกของ อสม. จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค และการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรคไข้เลือดออก ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา
3. ขอบเขตเวลาผู้วิจัยเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 ถึง วันที่ 31 เดือน ธันวาคม 2557 รวมระยะเวลา 7 เดือน

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร ตำรา และแนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ ดังนี้

1. โรคไข้เลือดออก มีสาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัสเดงกี จึงเรียกชื่อว่า Dengue Haemorrhagic Fever (DHF) การติดต่อกันได้โดยมียุงลายบ้าน (Aedes Aegypti) เป็นพาหะ เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายคนจะมีระยะฟักตัวประมาณ 5-8 วัน ผู้ป่วยจะมีอาการไข้สูงเกิน 38.5 องศาเซลเซียสอย่างเฉียบพลัน มีอาการหน้าแดง ปวดศีรษะ ปวดกระบอกตา เบื่ออาหาร อาเจียน ไม่มีอาการน้ำมูกไหลหรืออาการไอ บางรายอาจมีอาการปวดท้องร่วมด้วย โดยการทำให้ Tourniquet Test ให้ผลบวกตั้งแต่ 2-3 วันแรกของโรค ส่วนใหญ่จะคลำพบตับโตได้ประมาณวันที่ 3-4 นับแต่เริ่มป่วย การรักษาไม่จำเป็นต้องรับผู้ป่วยเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลทุกราย โดยเฉพาะในระยะแรกที่ยังมีไข้ สามารถรักษาแบบผู้ป่วยนอกโดยให้ยาไปรับประทานและแนะนำผู้ปกครอง

เฝ้าสังเกตอาการหรือพามาตรวจเป็นระยะ ๆ การดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกมีหลายวิธี เช่น การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การควบคุมและกำจัดลูกน้ำ การป้องกันไม่ให้ยุงกัด การใช้สารไล่ยุง และการใช้อุปกรณ์กำจัดยุง เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับ อสม. เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้านและได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด มีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย (Change Agents) การสื่อสารข่าวสารสาธารณสุข การแนะนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผนและประสานกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุข ตลอดจนให้บริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้น ตามขอบเขตที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด การส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการ การฟื้นฟูสภาพ และจัดกิจกรรมพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน

3. การรับรู้เป็นกระบวนการทางด้านความคิดที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลในการแปลความหมายสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ โดยอาศัยประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคล ซึ่งการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกนั้น ต้องอาศัยการรับรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้รวมถึงการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วนำประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับมาแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวคิดสำคัญ คือ บุคคลจะมีการกระทำใด ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นโรคได้ บุคคลนั้นต้องมีการรับรู้ว่าตนเองมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค โรคที่เกิดขึ้นนั้นมีความรุนแรงทำให้เกิดผลกระทบต่อดำรงชีวิตได้ การปฏิบัติพฤติกรรมใด ๆ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการลดโอกาสเสี่ยงและลดความรุนแรงของโรค และจะต้องเป็นการกระทำที่ไม่มีอุปสรรคที่ขัดขวางการปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ๆ ของบุคคล

4. พฤติกรรมการป้องกันโรค เป็นการดูแลตนเองในสภาวะปกติ เพื่อให้สุขภาพของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวแข็งแรงสมบูรณ์ มี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การส่งเสริมสุขภาพ (Health Maintenance) ให้แข็งแรง เช่น การออกกำลังกาย การมีสุขอนามัยส่วนบุคคลที่ดี การควบคุมอาหาร เป็นต้น 2) การป้องกันโรค (Disease Prevention) เป็นพฤติกรรมป้องกันไม่ให้เกิดความเจ็บป่วย มี 3 ระดับ คือ การป้องกันการเกิดโรค (Primary Prevention) การป้องกันการดำเนินของโรค (Secondary Prevention) และการป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรค (Tertiary Prevention) พฤติกรรมการป้องกันโรค จะขึ้นกับปัจจัย 3 ประการคือ 1) การรับรู้ของบุคคล ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตน การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตน 2) ปัจจัยร่วมซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ด้านจิต ด้านสังคม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระยะเวลาการเป็นโรค ฐานะทางสังคม 3) ปัจจัยชักนำให้ปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลโดยอ้อมต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค ได้แก่ ความรู้ที่ได้จากสื่อมวลชน คำแนะนำ ความเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนฝูง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 คัดเลือกประชากรในการวิจัย แบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่อาสาสมัครสาธารณสุข
 ประจำหมู่บ้าน ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยาจำนวน 212 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามที่มีเนื้อหาแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่
 ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชากร
 ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก
 ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน
 โดยแบบสอบถามได้ผ่านความเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่านมี
 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

การวิเคราะห์ข้อมูล
 โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson's product moment correlation coefficient

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรที่ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.09 มีอายุ
 ระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 43.40 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 92.45 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา
 ร้อยละ 67.92 ในด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ร้อยละ 76.89 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า
 5,000 บาท ร้อยละ 41.51 และมีระยะเวลาที่เป็น อสม. ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 11 -20 ปี ร้อยละ 39.15
2. การรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกของประชากรที่ศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย
 (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นภาพรวมและรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกของประชากรที่ศึกษาคำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

ข้อที่	การรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก	ระดับการรับรู้		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1.	ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค	4.03	0.18	มาก
2.	ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค	4.02	0.24	มาก
3.	ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค	4.71	0.11	มากที่สุด
4.	ด้านการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรค	2.96	0.24	ปานกลาง
	รวม	3.93	0.10	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกของประชากรที่ศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.11) รองลงมาได้แก่ ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.18) ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.24) และด้านการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรค ($\bar{X} = 2.96$, S.D. = 0.24) ตามลำดับ

3. พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของประชากรที่ศึกษา วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นภาพรวมและรายด้าน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของ อสม. ตำบลสบง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา

ข้อที่	พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก	ระดับพฤติกรรม		การแปลผล
		\bar{X}	S.D.	
1.	ด้านการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับไข้เลือดออก	2.25	0.23	พอใช้
2.	ด้านการวางแผนและกำหนดนโยบายป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก	2.18	0.20	พอใช้
3.	ด้านการนำแผนและนโยบายป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไปปฏิบัติ	1.82	0.18	พอใช้
4.	ด้านการติดตามประเมินผลการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้	2.19	0.17	พอใช้
	รวม	2.11	0.10	พอใช้

จากตารางที่ 2 พบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของ ประชากรที่ศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 0.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีพฤติกรรมอยู่ในระดับพอใช้เช่นเดียวกัน โดยด้านการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับไข้เลือดออก มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรก ($\bar{X} = 2.25$, S.D. = 0.23) รองลงมาคือ ด้านการติดตามประเมินผลการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ($\bar{X} = 2.19$, S.D. = 0.17) ด้านการวางแผนและกำหนดนโยบายป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ($\bar{X} = 2.18$, S.D. = 0.20) และ ด้านการนำแผนและนโยบายป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไปปฏิบัติ ($\bar{X} = 1.82$, S.D. = 0.18) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของประชากรที่ศึกษา โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. ตำบลสบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

ลำดับ	การรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก	พฤติกรรมการป้องกันโรค	
		r	p-value
	การรับรู้เกี่ยวกับไข้เลือดออกของ อสม. โดยรวม	.042*	.545
	การรับรู้เกี่ยวกับไข้เลือดออกของ อสม. รายด้าน		
1	ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค	.073*	.288
2	ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค	.026*	.709
3	ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค	.022*	.746
4	ด้านการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรค	-.023	.744

*P<0.05

จากตารางที่ 3 พบว่า การรับรู้เกี่ยวกับไข้เลือดออกของประชากรที่ศึกษา โดยรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์รายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค และด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรคไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม.

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

1. การรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกของประชากรที่ศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.93, S.D.=0.10) ทั้งนี้เนื่องมาจาก อสม. ถือเป็นบุคลากรด้านสาธารณสุขที่ได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของโรคไข้เลือดออกจากหลายช่องทางทำให้ อสม. ตำบลสบงเกิดการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บัณฑิตจุฬารัตน์ (2550, น 75-80) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกใน อสม. อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธรพบว่า อสม. มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงรับรู้ความรุนแรงและการรับรู้ผลดีของการปฏิบัติตามคำแนะนำการเกิดโรคไข้เลือดออกระดับสูงมาก และสอดคล้องกับ สุรวุฒิ เมฆนิตติ (2555, น 75-78) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ อสม. อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่า อสม. ส่วนใหญ่มีความรู้และการรับรู้หน้าที่ในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับสูงโดยความรู้และการรับรู้ดังกล่าวเกิดจากการได้รับแรงสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เมื่อพิจารณาการรับรู้เป็นรายด้าน พบว่าด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค ด้านการรับรู้

โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคและด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้นอกจาก อสม. จะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกจากหลายแหล่งหลายช่องทางดังกล่าวมาแล้ว ในพื้นที่ได้มีการจัดรณรงค์ควบคุมโรคไข้เลือดออกอยู่เสมอ มีการพัฒนาพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกแบบมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมจึงส่งผลให้ อสม. มีการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ตามในด้านการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรคกลับพบว่า อสม. มีการรับรู้เพียงระดับปานกลางเท่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชายโลกคำลือ (2549, น 50-51) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้และพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังจั่น อำเภอวังจั่น จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกโดยรวมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกการรับรู้รายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยของการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคการรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคและการรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันโรคอยู่ในระดับสูงร้อยละ 59.3, 52.0, และ 69.7 ตามลำดับ

2. พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของประชากรที่ศึกษา ภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการแนะนำให้มีความรู้เกี่ยวกับไข้เลือดออก ด้านการติดตามประเมินผลการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก ด้านการวางแผนและกำหนดนโยบายป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก และด้านการนำแผนและนโยบายป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกไปปฏิบัติ อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า อสม. ตำบลสบง แม้จะเป็นผู้ที่มีความรู้มีการรับรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกในระดับมาก แต่พฤติกรรมการปฏิบัติกลับเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ คลนภาพงษ์ทองและคณะ (2552, น 41-44) ที่ทำการวิจัยเรื่องความรู้การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้ปวดข้อยุงลายของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะยา ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมนักศึกษาที่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้ปวดข้อยุงลายอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชายโลกคำลือ (2549, น 50-51) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังจั่น อำเภอวังจั่น จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยส่วนนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรเทิง สุพรรณ และคณะ (2555, น 1) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 35.2) และผลการวิจัยของ บัณฑิตฐสร้อยจักร (2550, น 75-80) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกใน อสม. อำเภอคำชะอี จังหวัดยโสธร พบว่า อสม. มีพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกระดับดี ร้อยละ 100.00

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค และด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า อสม. ตำบลสบงซึ่งมีการรับรู้ทั้ง 3 ด้านในระดับมากย่อมมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการป้องกันโรคมามากขึ้นด้วย ทั้งนี้เนื่องจากหากมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการเกิดโรคการรับรู้ประโยชน์ในการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคสูง และการรับรู้ความรุนแรงของโรคสูงแล้ว ย่อมจะทำให้ อสม. เกิดพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงอันตรายของการเกิดโรคไข้เลือดออกและหาทางป้องกันตนเองและคนในครอบครัวไม่ให้ป่วยเป็นโรค

ไข้เลือดออก สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเซนสโตค (Rosenstock, 1974, p 83-88) ที่กล่าวว่า การที่บุคคลใด ๆ เชื่อว่าโรคที่เกิดขึ้นมีผลกระทบที่รุนแรงเป็นอันตรายต่อร่างกายจะเป็นแรงผลักดันให้มีพฤติกรรมดูแลตนเองเพื่อป้องกันความรุนแรงที่เกิดจากโรคนั้น ๆ ส่วนด้านการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรค พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. อธิบายได้ว่า อาจเนื่องมาจาก อสม. เห็นว่ากิจกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกบางกิจกรรม เช่น การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรณรงค์ให้ทุกคนในชุมชนมีจิตสำนึกรับผิดชอบในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย แม้จะมีความยากลำบากในทางปฏิบัติอยู่บ้างแต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคที่จะทำให้การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกล้มเหลวแต่อย่างใด ซึ่งผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภาคย์ คะมาลี (2552, น 47-49) ทำการวิจัยเรื่องการรับรู้และพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคการรับรู้ความรุนแรงของโรคการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันโรคและการรับรู้ต่อการดำเนินงานป้องกันโรคไข้เลือดออกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p-value = 0.001) ส่วนการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรคไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1.1 รพ.สต.สบบง และองค์กรที่เกี่ยวข้องควรทำการกระตุ้น หนุนเสริมให้ อสม. มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันไข้เลือดออก จนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคโรคไข้เลือดออกในชุมชน

1.2 รพ.สต.สบบง และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก รวมถึงกลวิธีนำเอานโยบายดังกล่าวไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จในชุมชน

1.3 รพ.สต.สบบง และองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีการเสริมองค์ความรู้ในด้านการรับรู้อุปสรรคของการป้องกันโรคให้กับ อสม. เพื่อให้เกิดความตระหนักจนนำไปสู่พฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ดีต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกและพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกของ อสม. จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของ อสม.ตำบลสบบง อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรคติดต่อ. (2556). รายงานสถานการณ์กลุ่มโรคไข้เลือดออก (ไข้เลือดออก ไข้เลือดออกช็อก และไข้แดง) ประเทศไทย พ.ศ. 2557. ไมโครคอมพิวเตอร์. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 7, 2557, จาก <http://www.boe.moph.go.th/report.php?cat=24>.
- ชาญชัยณรงค์ ทรงศาศรี และคณะ. (2555). รูปแบบการพยากรณ์โรคไข้เลือดออกด้วยระบาดวิทยาเชิงพรรณนาและวิเคราะห์อนุกรมเวลาในพื้นที่สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2555. ขอนแก่น: สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น.
- คลนภา หงษ์ทอง และคณะ. (2552). ความรู้การรับรู้และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้ปวดข้อ ยุงลายของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี พะเยา. สถาบันพระบรมราชชนกกระทรวงสาธารณสุข.
- บรรเทิง สุพรรณ และคณะ. (2555). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ ระดับชาติเพื่อการพัฒนา ด้านวิจัยอย่างยั่งยืนวันที่ 25-26 ธันวาคม 2555. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บัณฑิตยสร้อยจักร. (2550). การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกใน อสม. อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ. 1(3),70.
- ภาคย์คะมาลี. (2552). การรับรู้และพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. ภาคนิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชาย โลกคำลือ. (2549). การรับรู้และพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังซัน อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่. ภาคนิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรวุฒิเมฆนิติ. (2555). การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข. (2545). โรคไข้เลือดออก ฉบับกระชับ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา. (2557). สรุปผลการดำเนินงานสาธารณสุขประจำปี 2557. พะเยา: สำนักงาน.
- Becker,M.H. (1974). **The Health Belief Model and Personal Health Behavior**. Thorofare. Newjersey: Charles ,B. Slack,Inc.
- Rosenstock, I.M. (1974). **Historical Origins of the HealthBelief Model**. Health Education Monographs, 2(4), 328-335.